

IN MEMORIAM

PROF. HENRYK RUCIŃSKI

Po ciężkich, kilkuletnich zmaganiach z chorobą 11 października 2007 roku zmarł Profesor Henryk Ruciński. My straciliśmy lubianego przez wszystkich kolegę, a Instytut Historii UwB długoletniego pracownika.

Profesor Henryk Eugeniusz Ruciński urodził się w Bydgoszczy 3 lipca 1938 roku. Początki kariery naukowej związał z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu i z wybitną osobowością prof. Karola Górskiego. Pod jego kierunkiem napisał i obronił w 1962 roku pracę magisterską zatytułowaną: *Początki i rozwój szlacheckiej reprezentacji stanowej na Kujawach do końca XIV wieku*. Praca by-

ła na tyle dobra, że jej część została opublikowana w tomie III „Prac Komisji Historii Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego” w roku 1966, s. 11–53. Również pod kierunkiem prof. Karola Górskiego w 1972 roku obronił pracę doktorską zatytułowaną: *Struktura miasteczka w okresie feudalnym na przykładzie Koprzywnicy*. Rozprawa nie została opublikowana w postaci osobnego wydawnictwa, ale w szeregu studiów poświęconych problematyce Koprzywnicy, znacznie potem pogłębionych i rozszerzonych, m.in. ja-

ko *Struktura miasteczka w okresie feudalnym na przykładzie Koprzywnicy*, „Sprawozdania Towarzystwa Naukowego w Toruniu”, nr 26, 1972 (1974), s. 52–62, *Początki Koprzywnicy do wykształcenia się ustroju miejskiego na tle innych ośrodków miejskich Małopolski*, „Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach”, t. XI, Kraków 1980, s. 115–144, *Bractwo literackie w Koprzywnicy jako obraz struktury społecznej miasteczka w latach 1694–1795*, „Przegląd Historyczny”, t. LXV, 1974, z. 2, s. 263–283, *Cechy rzemieślnicze w Koprzywnicy do 1795 r.*, „Zeszyty Naukowo-Dydaktyczne F UW w Białymstoku”, z. 12, Humanistyka, t. III, Białystok 1975, *Prepozytura i kolegium mansjonarzy w Koprzywnicy na tle dziejów parafii do końca XVIII wieku*, „Roczniki Humanistyczne”, t. XXXII, 1984, z. 2, *Cechy rzemieślnicze w Koprzywnicy do 1795 r.*, „Zeszyty Naukowo-Dydaktyczne F UW w Białymstoku”, z. 12 Humanistyka, t. III, s. 101–132, *Bractwa kościelne i cechowe w Koprzywnicy do 1795 roku*, „Studia Podlaskie”, t. XII, 2002, s. 23–58.

12 października 1983 roku Profesor uzyskał stopień doktora habilitowanego na Uniwersytecie Warszawskim na podstawie rozprawy: *Prowincja saska na Spiszu do 1412 roku (na tle przemian społecznych i ustrojowych w komitacie spiskim i na obszarach przyległych)*, Białystok 1983.

Bezpośrednio po uzyskaniu stopnia doktora Profesor rozpoczął pracę w Szkole Podstawowej w Prewentorium PKP w Nowym Targu, gdzie pracował w roku szkolnym 1972/73 jako nauczyciel. Stamtąd przyjechał do Białegostoku, gdzie osiadł na stałe. W roku 1973 został zatrudniony w Instytucie Historii F UW na stanowisku adiunkta, następnie w roku 1987 na stanowisku docenta i w roku 1991 na stanowisku profesora nadzwyczajnego. Pełnił tu różne funkcje: m.in. w latach 1991–96 był prodziekanem Wydziału Humanistycznego, kierował Zakładem Historii Powszechnej i Polski do końca XVIII w. w latach 1987–1991, później Zakładem Historii Średniowiecza. Ponadto pełnił różne funkcje, których nazwy brzmią dziś już nieco archaicznie, m.in. kierował kursem doskonalenia pedagogicznego dla asystentów w Instytucie Historii w roku 1986/87, w latach 1973–75 był pełnomocnikiem rektora do spraw praktyk robotniczych studentów, a w latach 1973–78 był opiekunem studenckich praktyk pedagogicznych.

Zainteresowania badawcze Profesora dotyczyły przede wszystkim średniowiecznych i wczesnonowożytnych dziejów Węgier, ze szczególnym uwzględnieniem Spiszu i Orawy, co zaowocowało wieloma publikacjami, m.in. *Chrześcijaństwo na Orawie do końca XVIII wieku*, Białystok 2001, *Z problematyki struktur społecznych we wsi słowackiej w XVI i XVII wieku (kongregacje młynarzy znad Wagu)*, „Przegląd Historyczny”, t. LXIX,

1978, z. 4, *Spoleczność owczarzy gemerskich na Słowacji w XVI i XVII w. Przyczynek do dziejów osadnictwa na prawie wołoskim*, „Studia Historyczne”, R. XXIII, 1980, z. 3, s. 365–374, *Próba utworzenia prowincji populów królewskich w Liptowie na Słowacji. Przyczynek do dziejów kształtowania się społeczeństwa stanowego w początkach gospodarki towarowo-pieniężnej*, „Zeszyty Naukowe FUW w Białymstoku”, z. 44, Humanistyka, t. VIII, 1986, *Drogi awansu polskiej ludności Górnej Orawy i Zamaurza Spiskiego w XVII wieku*, w: *Miasto, Region, Społeczeństwo. Studia ofiarowane Profesorowi Andrzejowi Wyrobiszowi w sześćdziesiątą rocznicę Jego urodzin*, Białystok 1992, s. 229–248, *Zarządzanie wsią słowacką w średniowieczu*, „Studia Historyczne”, R. XLVII, 2004, z. 2, s. 249–265. Był też jednym ze współautorów dużego wydawnictwa *Dzieje polityczne Spiszu do końca XV wieku, Terra Scepusiensis. Stav badania o dejinach Spiša. Stan badań nad dziejami Spiszu*, Levoča, Wrocław 2003. Pokrewny teren zainteresowań to Podhale do którego Profesor miał stosunek emocjonalny i o którym Profesor pisał wielokrotnie, m.in. *Ultimatum zbójnickie do mieszczan Bardiowa z 1493 roku na tle stosunków społeczno-politycznych w zachodnich Karpatach*, „Wierchy”, t. 54, 1987, s. 179–195, *Migracje ludności w Zachodnich Karpatach do XVIII wieku*, „Wierchy”, t. 53, 1988, s. 7–32, *O związkach spisko-orawsko-podhalańskich w XVII i XVIII stuleciu*, w: *Regionalizmy, Regiony, Podhale*, Zakopane 1995, *Podhalansko-Spišsko-Oravskéúšťahy, najmä V 16–17 storočí. Stav výskumu a výskumné perspekivy*, „Zbornik Filozofickej Faculty Univerzity Komenského”, R. XLIII, *Historica*, Bratislava 1996, s. 39–63, *Epizody z dziejów ustroju wsi podhalańskiej do 1770 roku na tle porównawczym (Górny Spisz i Górna Orawa)*, „Prace Pienińskie”, t. 15, 2005, s. 119–133.

Zainteresowania badawcze Profesora i Jego kontakty naukowe zaowocowały wizytą prof. Józefa Bad'urika i doc. R. Holca z Katedry Dziejów Słowacji i Archiwistyki UK w Bratysławie w roku 1998 roku, którzy nawiązali współpracę z pracownikami IH UwB. Ponadto od 2000 roku Profesor był członkiem Polsko-Słowackiej Komisji Nauk Humanistycznych. Był też członkiem Rady Redakcyjnej „Prac Pienińskich”, przewodniczył sekcji spiskiej.

Działalność dydaktyczna Profesora obejmowała kilka dziedzin: przez wiele lat prowadził zajęcia z dydaktyki historii, publikował też wiele prac z zakresu dydaktyki. Później skupił się przede wszystkim na wykładach, ćwiczeniach i seminariach magisterskich z historii średniowiecza, wypromował 48 magistrów. Problematyka prac była różnorodna, ale generalnie oscylowała wokół tematyki społeczeństwa i Kościoła w Europie Środkowo-Wschod-

niej. Profesor był też promotorem jednej pracy doktorskiej. Był bardzo wymagającym nauczycielem, zwłaszcza egzamin z historii średniowiecza wielu z nas zapamiętało na długo. Jednocześnie był znakomitym znawcą epoki, doskonałym metodykiem, a jego dykteryjki rozbawiały nas nieraz do łez.

Za działalność naukowo-dydaktyczną i organizacyjną odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi w roku 1972. W październiku 2007 roku odznaczony został Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Niestety, postępująca choroba nie pozwoliła mu odebrać go osobiście.

Aktywność społeczna i organizacyjna Profesora nie ograniczała się tylko do spraw uniwersyteckich. Przez wiele lat (1984–1990, 1994–1997) był prezesem Oddziału PTH w Białymstoku i członkiem Zarządu Głównego PTH (1985–1990), ponadto wieloletnim Sekretarzem Okręgowego Komitetu Olimpiady Historycznej w Białymstoku.

W trudnym okresie transformacji ustrojowej Polski współtworzył „Solidarność”, a w latach 1980–81 był pierwszym przewodniczącym Komisji Zakładowej „Solidarności” Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. Skutki tej działalności odczuł dość dotkliwie w stanie wojennym. Mimo to w roku 1989 roku reaktywował działalność „Solidarności” i pełnił funkcję przewodniczącego do 1990 roku.

Profesor był też członkiem Klubu Inteligencji Katolickiej od początku jego działalności w Białymstoku, pełnił różne funkcje we władzach Klubu. Współorganizował Dni Kultury Chrześcijańskiej poświęcone pięćsetnej rocznicy śmierci św. Kazimierza oraz unii polsko-litewskiej i chrystianizacji Litwy.

W pamięci przyjaciół, współpracowników i uczniów Profesor pozostanie na zawsze osobą niezwykle ciepłą, życzliwą i obdarzoną specyficznym poczuciem humoru. Będzie nam go bardzo brakowało.

Elżbieta Bagińska